מאי טעמא דר"מ באילן אחד ומ"ט דרבנן [א]בשני אילנות אמר לו דבר שהראשונים לא אמרו בו טעם תשאלני בבית המדרש כדי לביישני אמר רבה מאי קושיא דלמא ר"מ באילן אחד ספוקי מספקא ליה ורבנן בשני אילנות ספוקי מספקא להו ומי מספקא ליה והא קתני לפי שלא קנה קרקע דברי ר"מ אימא שמא לא קנה קרקע וליחוש דדלמא לאו ביכורים נינהו [ב]וקא מעייל חולין לעזרה [ג]דמקדיש להו והא בעי מיכלינהו [ד]דפריק להו ודלמא לאו בכורים נינהו וקא מפקע להו מתרומה ומעשר [ה]דמפריש להו בשלמא תרומה גדולה יהיב לה לכהן מעשר שני נמי יהיב ליה לכהן מעשר עני נמי יהיב ליה לכהן עני אלא מעשר ראשון דלוי הוא למאן יהיב ליה [ו]דיהיב ליה לכהן כר"א בן עזריה [ז]דתניא [ח]תרומה גדולה לכהן מעשר ראשון ללוי דברי [ט]רבי עקיבא רבי אלעזר בן עזריה אומר [י]מעשר ראשון (א) אף לכהן ודלמא בכורים נינהו ובעו קרייה [כ]קרייה לא מעכבת ולא [ל]והאמר ר' זירא [מ]כל הראוי לבילה אין בילה מעכבת בו ושאינו ראוי לבילה בילה מעכבת בו [נ]דעביד להו [ס]כר' יוסי בר חנינא דאמר [ע]בצרן ושגרן ביד שליח ומת שליח בדרך מביא ואינו קורא מאי טעמא דכתיב [פ]ולקחת והבאת

עד

מאי טעמא דר"מ באילן אחד. כיון דאינו קורא משום דכתיב[א] אשר תביא מארצך למה מביא הא מהבאה נמי ממעט ליה קרא: **מספקא להו.** אי קנה קרקע מן הדין או לא והאי דאמרי לא קנה קרקע היינו משום דיד המוכר על העליונה דמספיקא לא מפקינן מיניה: **דלמא לאו בכורים נינהו.** דשמא לא קנה קרקע וקמעייל חולין לעזרה ודרשינן[ב] בסיפרי[ג] כי ירחק ממך המקום (דברים יב) בריחוק מקום אתה זובח ואי אתה זובח בקירוב מקום חולין שלך והוא הדין לכל הבאת חולין בעזרה שאסור אי נמי מדרבנן דלמא איכא דחזי ליה דנוהג בהן מנהג חולין כדינן וסבור קדשים הן הואיל ואייתינהו בעזרה ואתי לזלזולי בקדשים: **דמקדיש להו.** על התנאי אי הוו ביכורים שפיר ואי לאו ליקדשו לקנות בהן קרבן: **הא בעי מיכלינהו.** לכהן ושמא קדושת דמים יש בהן ונהנה מן ההקדש ומעל: ומשני **דפריק להו.** אחר שהניחם לפני המזבח והניף: **וקא מפקע להו מתרומה כו'.** ונמצא אוכל טבלים אבל בכורים הרי הן כתרומה דכתיב (דברים יב) ותרומת ידך אלו הבכורים וכל שדהו יכול לעשות בכורים כדתנן במסכת בכורים (פ"ב מ"ד). ומשני דמפריש: **למאן יהיב ליה.** ואין לנו לעשות תקנה לגזול את הלוים: [ט]**מעשר שני נמי.** אם שנה ראשונה או שניה של שמיטה הוא דיהיב ליה לכהן דאיהו (ב) לא מצי אכיל ליה דלמא בכורים נינהו: **מעשר עני נמי.** אם שנת שלש היא: **מעשר ראשון לכהן.** ולא ללוי כדמפרש בכתובות בפרק האשה שנתארמלה [כו.] ומוקי לה לבתר דקנסינהו עזרא ומשמע ליה לר' אלעזר בן עזריה לוים דקרא אף כהנים במשמע דבעשרים וארבעה מקומות נקראו כהנים לוים: **ובעי קרייה.** והיאך יאכל מהם בלא קרייה: **לא מעכבא.** כדאמרינן בפ' בתרא דמסכת מכות[י]: **כל הראוי לבילה.** במנחות בפרק המנחות [קג:] תנן מתנדב אדם מנחה של ששים עשרון ומביא בכלי אחד ואם אמר הרי עלי ששים ואחד מביא ששים בכלי אחד ואחד בכלי אחד ומפרשינן טעמא בגמ' [שם] משום דששים נבללין ביחד יפה בלוג שמן אבל ששים ואחד אי אפשר להבלל ופרכינן וכי לא בלל נמי מאי הוי והתנן [שם יח.] אם לא בלל כשר ומשני א"ר זירא כל הראוי לבילה כגון ששים עשרון אם לא בלל כשר אבל ששים ואחד שאין ראוי לבילה בילה מעכבת בו כלומר מה שאי אפשר להבלל מעכבת בו דכיון דכתיב[כ] ויצק עליה שמן ולוה לבלול דכתיב[ל] בלולה ש"מ שלוה הקב"ה להביא מנחה שיכול לקיים בהן מלות בלילה וכשהוא מביא ששים ואחד מנחה כזו לא לוה להביא והרי הוא כמביא מנחה מן הקטניות דאינה כלום שכל דבר שלוה הקב"ה להביא יש עיכוב בעיקר הבאתו להביא באותו ענין שלוה הכתוב ולא בענין אחר אבל מלות האמורות באותה מלוה כגון תנופה בקרבן בלילה במנחה יש שמעכבין אם גילה הכתוב לשנות עליו ולעכב ויש שאין מעכבין. וגבי בכורים נמי דחזו לקרייה בעינן ואע"ג דאיכא מביאי בכורים (ג) שמביאין ולא קורין במסכת בכורים (פ"א מ"ד) ה"מ כגון גר דמעיקרא כי מייתי ע"מ שלא לקרות מייתי להו וכגון מהחג ועד חנוכה דמביא ואינו קורא כדנפקא לן מקראי בסיפרי[מ] אבל הנך בכורים דמייתי להו מספיקא שמא טעונין קרייה מן התורה דשמא קנה קרקע והלכך חזו לקרייה בעינן: **בצרן ושיגרן ביד שליח.** או שמת שליח בדרך שהשליח עצמו בצרן ומת בחצי הדרך ומינה שליח אחר תחתיו עד לירושלים או שהביאוהו הבעלים עצמן משם ואילך: **מביא ואינו קורא.** אין הבעלים קורין כדמפרש טעמא: **ולקחת והבאת.** דכתיב ולקחת מראשית כל פרי האדמה אשר תביא והאי ולקחת קרא יתירא הוא דמצי למיכתב והבאת מארצך ודרשינן ביה מי שלוקח דהיינו בוצר הוא מביא דבעינן הבצירה והבאה (ד) כולה עד לירושלים באדם אחד הלכך היכא דבצרן איהו והשליח הביאן לא הויא לקיחה והבאה באחד אלא בשנים וכן היכא דמית בדרך לא הויא לקיחה וגמר הבאה באחד אבל היכא דבצרן שליח והביאן לירושלים אז קורין הבעלים דשלוחו של אדם כמותו ויכול לקרות הנה הבאתי וגו' ומיהו שליח עצמו לא בר קרייה הוא כדתנן במס' בכורים [פ"א מ"ה] שאין יכול לומר אשר נתתה לי ה' וה"נ בצרן ושלחן ע"י שליח דפטר להו מקרייה והא ליכא למיפרך דמהבאה נמי יפטר שהרי בקרקע קדשו כדתנן במס' בכורים:

מכדי

ודלמא לאו בכורים נינהו וקא מעייל חולין לעזרה. בכל מקום שיש כעין הקרבה כי הכא שיש הגשה או תנופה למ"ד[נ] וכן בפרק הזרוע (חולין דף קל: ושם ד"ה או) גבי חזה ושוק דקאמר אי מאכראי לפני ה' כתיב ואי מגואי קא מעייל חולין בעזרה ויש כאן תנופה אבל דבר שאין עושין בו הקרבה כלל כההוא אין שייך איסור הכנסת חולין בעזרה דא"כ לא ילבש כהן בגדי חול ויכנס בעזרה וגם ישראל לא יכנס בעזרה ועוד דקאמר בהקומץ רבה (מנחות דף כא: ושם ד"ה חולין) יאכלוה שיאכלו עמה חולין ותרומה כדי שתהא נאכלת על השבע[ס]: **אלא** מעשר ראשון דלוי הוא. ואע"ג דמאי אינו מחייב ליתנו מספק משום דמצי אמר אייתי ראיה דלא מתוקן הוא ושקול אומר רשב"א דלא דמי דהכא אין הכהן מוחזק יותר מן הלוי ושל ישראל ממה נפשך אינם דאם בכורים הם דכהן הם ואם לאו בכורים נינהו א"כ מעשר ראשון הוא והוי דלוי ועוד דמאי דלא הוי אלא ספיקא דרבנן אין צריך לקיים מצות נתינה: **דמקדיש** להו. תימה דבפ' התודה (מנחות דף פ: ושם ד"ה וכי) גבי תודה שנתערבה בתמורה דמשני דלמא לאו תודה היא והוי לחם חולין בעזרה ואמאי לא פריך דלקדיש ליה על תנאי שאם אינה תודה יקדש הלחם לבדק הבית או לדמי נסכים וי"ל דגבי תודה כיון שעשה ארבעים חלות מארבעה מינים מוכחא מילתא טובא שלשם תודה מביאם ולהכי אפי' הקדיש על תנאי תשיבי חולין בעזרה כיון שאין דרך לעשות משאר הקדש מה שעשה מזה אבל הכא בכורים כי מקדיש להו לדמי לא מיחזי חולין בעזרה אלא כשאר הקדש שדרך להביא הקדש בעזרה כדאמר (תמיד כט. מדות פ"ג מ"ח) גפן של זהב היתה שם שכל מי שמתנדב גרגיר מביא ותולה בה שאינו עושה בבכורים[ע] אלא הגשה אצל המזבח לרבנן ואפי' לראב"י דמצריך תנופה אין הוכחה כל כך מתנופה שלשם בכורים מביאן ואפי' בקריאת הפסוקים אין הוכחה כל כך אלא הוי כקורא בתורה הואיל ואינו עושה בגוף הפירות כלום: **תרומה** לכהן ומעשר ראשון ללוי דברי רבי עקיבא. ולא כפ"ה דפירש דפליגי בתר דקנסינהו עזרא אלא מדאורייתא פליגי כדאמר ביש מותרות (יבמות דף פו:) דמפיק טעמא מקראי והוי לר"ע דוקא ללוי ולרבי אלעזר אף לכהן אבל בתר קנסא הוי לר"ע אף לכהן ולרבי אלעזר בן עזריה דוקא לכהן וה"מ לשנויי הכא אפילו כר"ע ובתר קנסא אי נמי שיפריש עליה ממקום אחר על תנאי שאם אינן בכורים יהו פירות הללו מעשר ואם הם בכורים יהא מעשר של אלו בצפונם או בדרומם ומעשר עני שלהם יהיב ללוי עני ואם מעשר שני יעלה ויאכל בירושלים ובחד מהנך שנויי צריך לשנויי אליבא דר"מ דמאי טעמא באילן אחד מביא ואינו קורא דלדידיה ליכא למימר כר' אלעזר בן עזריה דבהדיא פליג עלה ביש מותרות (שם.): **כל** הראוי לבילה כו'. עיקר מלתא בפ' המנחות והנסכים (מנחות דף קג: ושם) גבי הרי עלי ס"א כדפירש הקונטרס וא"ת ומאי פריך התם וכי לא בלל מאי הוי והתנן אם לא בלל כשר נהי דבלילה לא מעכבא מ"מ לכתחלה מלוה לבלול וטוב שיביאו בשני כלים דיכול להביא בין בכלי אחד בין בשני כלים כמו שירצה כיון דנדר סתם דדוקא כי אמר הרי עלי שני עשרונים להביא בכלי אחד תנן התם (דף קג: ע"ש) דאם הביא בשני כלים פסול ואומר ר"י דהך דס"א קאי אהך דקתני רישא מתנדב אדם מנחה ששים עשרון ומביא בכלי אחד ואם אמר הרי עלי ס"א כלומר מנחה של ס"א דהשתא צריך להביא בכלי אחד דכיון דאמר מנחה לקרבן גדול קא מכוין: **דעביד** להו כר' יוסי בר חנינא. פי' שלא עשה לקיחה והבאה כאחד וא"ת ומי דחקו לומר דעביד כר' יוסי בר חנינא לימא דעביד כמתני' שיגרם לגמרי ביד שליח כדתנן במסכת בכורים (פ"א מ"ה) דשליח מביא ואינו קורא ויש לומר דהכי[פ] קאמר ר"מ מביא ואינו קורא משמע שמביא הוא בעצמו ולא שמשגרם ביד שליח: **בצרן** ושגרן ביד שליח ומת שליח

בדרך

לו נ"ל דמפרש להו: מעשר שני נמי. כיון דלדידיה נינהו ומעשרה מאי יהיב להו לכהן: אלא מעשר ראשון.

אפשר לומר שהביאו שליח אחר, דאפילו לא מת שליח ראשון אינו קורא, דתנן (בכורים פ"א מ"ה) האשה וטומטום ואנדרוגינוס מביאין ולא קורין, שאין יכולים לומר אשר נתתה לי (גיטין מז.).

עין משפט נר מצוה

מח א ב ג ד ה מיי' פ"ד מהל' בכורים הלכה ד סמג עשין קמ:
מט ו מיי' פ"ו מהל' תרומות הלכה א סמג לאוין רנד טור י"ד סימן שלא:
נ ז מיי' פ"א מהל' מעשר הלכה ד:
נא ח מיי' פ"ד מהלכות בכורים הלכה ד:
נב ט מיי' פי"ז מהל' מעשה קרבנות הלכה ו:
נג י מיי' פ"ד מהלכות בכורים הלכה ד:
נד כ מיי' שם הלכה ה:

רבינו גרשום

דמביא וקורא: מאי טעמא דר' מאיר באילן אחד. דאמר ואינו קורא אי ס"ל דהקנה אילן אחד קנה קרקע למה אינו קורא ואי לא קנה קרקע אמאי מביא: ומאי טעמא דרבנן בשני אילנות. אי קנה קרקע אמאי אינו קורא ואי לא קנה קרקע אמאי מביא. אמר רבה. מאי קושיא כלומר אמאי לא אמרי' בהם טעם דלמא לר' מאיר באילן אחד מספקא ליה אי קנה קרקע אי לאו ומשו"ה מייתי ולא קרי. וכן הכי נמי לרבנן בב' אילנות: ומי מספקא ליה. לר' מאיר אי קנה קרקע: והא קתני לפי וכו' אימא שמא וכו'. ולא מצי למיקרי מספיקא מן האדמה אשר נתתה לי ה': ואמאי מביא מספיקא והאיכא למיחש דלמא לא קנה הקרקע ולאו בכורים נינהו וקא מעייל חולין לעזרה. וקיימא לן דאין מביאין חולין לעזרה: ומשני דמקדיש להו. לפירות דהוו קדשים והדר מעייל להו: והא בעי לבכורים למיכלינהו. כהן והקדש לא מצי כהן למיכל דסתם הקדש לבדק הבית הוא: ומשני דפריק להו. המביא והדר מצי למיכלינהו: ודלמא לאו בכורים נינהו וקא מפיק להו מתרומה ומעשר. דלא קא יהיב מינייהו תרומה [ומעשר] ומשני או דמפרי' [illegible]

מסורת הש"ס

א) [מנחות מח. וש"נ], ב) יבמות פו. ע"ש כתובות כו. חולין קלא., ג) נ"א ר' מאיר, ד) חולין פג: קדושין כה. יבמות קד: נדה סו: מנחות יח: קג: מכות יח: נדרים עב., ה) [גיטין מז:], ו) [דברים כו], ז) [בקדושין נו:], ח) [ראה יב כא], ט) [נ"ל אחר ד"ה מעשר ראשון], י) [דף יח:], כ) [ויקרא ב], ל) [שם], מ) [כי תבא כו ג], נ) [גר"א בן יעקב ועי' תוס' מנחות פ: ד"ה וכי], ס) [וע"ע תוס' פסחים סו: ד"ה מביאה ובמנחות כא: ד"ה חולין ודף פ: ד"ה וכי יבזבחים ס. ד"ה ובחולין קי' ובחולין קל: ד"ה אי ובתמורה כג. ד"ה אולין], ע) נ"ל בבכורים. רש"ש, פ) נ"ל דהכא קאמר. קהלת יעקב.

תורה אור השלם

א ולקחת מראשית כל פרי הָאֲדָמָה אֲשֶׁר תָּבִיא מֵאַרְצְךָ אֲשֶׁר יְיָ אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לָךְ וְשַׂמְתָּ בַטֶּנֶא וְהָלַכְתָּ אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְיָ אֱלֹהֶיךָ לְשַׁכֵּן שְׁמוֹ שָׁם: וּבָאתָ אֶל הַכֹּהֵן אֲשֶׁר יִהְיֶה בַּיָּמִים הָהֵם וְאָמַרְתָּ אֵלָיו הִגַּדְתִּי הַיּוֹם לַייָ אֱלֹהֶיךָ כִּי בָאתִי אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְיָ לַאֲבֹתֵינוּ לָתֶת לָנוּ: דברים כו ב-ג

הגהות הב"ח

(א) גמ' ר"א בן עזריה אומר מעשר ראשון לכהן כצ"ל ותיבת אף נמחק: (ב) רשב"ם ד"ה מעשר שני וכו' לא מצי אכיל. נ"ב ותימה לי הא איתא בקדושין דף נג ע"ב וכן בכמה מקומות דר"מ ס"ל דמעשר שני ממון גבוה הוא ואין רשאי ליתן במתנה ולכן אי אפשר לתרץ כמו שמתרץ בגמרא שם ואין לומר דלוה פרשינן דאיהו לא מצי אכיל ואו מודה ר"מ דיכול ליתנו לכהן וזה אינו דא"כ ה"ל נגמרא לתרץ כך בקדושין דף הנ"ל הא דתנן הפודה מעשר שני שניתן לו במתנה ר"ל כהן שפודה מעשר שני מפירות בכורים שניתן לו במתנה [illegible] ולמה נכנס בדחוקים [illegible]: (ג) ד"ה כל הראוי וכו' דאיכא מביאי ביכורים טובא שמביאין: (ד) ד"ה ולקחת וכו' והבאה עד לירושלים [illegible] בולה באדם אחד:

מוסף רש"י

וקא מעייל חולין לעזרה. מידי דלא איתעביד ביה לורך גבוה (חולין קל.). מעשר ראשון אף לכהן. דבכ"ד מקומות נקראו הכהנים לוים. הלכך אע"ג דמעשר ראשון לוי הוא מיהיב ליה, כהנים נמי אקרו לוים (חולין קלא:). כל הראוי לבילה אין בילה מעכבת בו. [illegible] ומת שליח בדרך. [illegible] מביא ואינו קורא. [illegible]